

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی**

گروه علوم تربیتی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.Sc)

گرایش:

برنامه ریزی درسی

عنوان:

بررسی تاثیر عملکرد طرح ارزشیابی توصیفی از منظر معلمان پایه اول تا سوم

ابتدائی در مدارس ابتدائی منطقه ۳ آموزش و پرورش شهر تهران

در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر مهدی دوائی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر علیرضا عصاره

پژوهشگر:

قدسی لایق

تابستان ۱۳۹۱

بسمه تعالی

در تاریخ:

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم قدسی لایق از پایان نامه خود دفاع نموده و
نمره بحروف و با
درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول مقایسه انواع ارزشیابی.....	۲۱
جدول ۱- آلفای کرونباخ برای مولفه های طرح ارزشیابی توصیفی	۶۱
جدول ۲- آلفای کرونباخ برای مولفه های طرح ارزشیابی توصیفی	۶۲
جدول ۱-۴: جدول توزیع فراوانی و درصد شرکت کنندگان از نظر جنسیت	۶۴
جدول ۲-۴: جدول توزیع فراوانی و درصد شرکت کنندگان از نظر مدرک تحصیلی	۶۵
جدول ۳-۴: جدول توزیع فراوانی و درصد شرکت کنندگان از نظر وضعیت تأهل	۶۶
جدول ۴-۴: توزیع فراوانی گویه های مولفه شناخت استعدادها	۶۶
جدول ۵-۴: توزیع فراوانی گویه های مولفه فرآیند یادگیری دانش آموزان	۶۷
جدول ۶-۴: توزیع فراوانی گویه های مولفه سلامت روحی و روانی دانش آموزان	۶۸
جدول ۷-۴: توزیع فراوانی گویه های مولفه بهبود عملکرد معلمان	۶۹
جدول ۸-۴: توزیع فراوانی گویه های مولفه اضطراب و استرس روانی دانش آموزان	۷۰
جدول ۹-۴: توزیع فراوانی گویه های مولفه تعامل دانش آموزان و والدین با اولیاء مدرسه.....	۷۱
جدول ۱۰-۴: توصیف مولفه های میزان رضایت مندی معلمان از طرح ارزشیابی توصیفی.....	۷۲
جدول ۱۰-۴: نتایج آزمون t برای تأثیر طرح ارزشیابی توصیفی بر میزان رضایت مندی معلمان	۷۴
جدول ۱۱-۴: نتایج آزمون t برای تأثیر طرح ارزشیابی توصیفی در شناخت استعدادهای دانش آموزان	۷۵
جدول ۱۲-۴: نتایج آزمون t برای تأثیر طرح ارزشیابی توصیفی در بهبود فرایند یادگیری دانش آموزان	۷۶
جدول ۱۳-۴: نتایج آزمون t برای تأثیر طرح ارزشیابی توصیفی بر افزایش سلامت روحی و روانی دانش آموزان	۷۷

فهرست جدول ها

<u>عنوان</u>	<u>صفحه</u>
جدول ۴-۱۴: نتایج آزمون t برای تأثیر طرح ارزشیابی توصیفی بر بهبود عملکرد معلمان	۷۸
جدول ۴-۱۵: نتایج آزمون t برای تأثیر طرح ارزشیابی توصیفی بر کاهش اضطراب و استرس	
دانش آموزان	۷۹
جدول ۴-۱۶: نتایج آزمون t برای تأثیر طرح ارزشیابی توصیفی بر افزایش تعامل دانش آموزان و والدین با اولیای مدرسه	۸۰
جدول ۴-۱۷: ضریب همبستگی پیرسون برای رابطه سن و سابقه کار معلمان با ارزشیابی آنها	
از طرح ارزشیابی توصیفی	۸۱
جدول ۴-۱۸: مقایسه میانگین پاسخ‌های معلمان مرد و زن پیرامون ارزشیابی توصیفی	۸۲
جدول ۴-۱۹: نتایج آزمون تحلیل واریانس یکطرفه برای مقایسه دیدگاه معلمان	
بامدارک مختلف	۸۳

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
-------	------

فصل اول: کلیات پژوهش

مقدمه	۱
۱-۱ بیان مسئله تحقیق	۲
۲-۱ اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن	۴
۳-۱ هدف های پژوهش	۵
۳-۱-۱ هدف اصلی	۵
۳-۱-۲ اهداف جزئی	۵
سئوالات تحقیق	۶
تعاریف نظری	۶
۶-۱ تعاریف عملیاتی	۷

فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش

مقدمه	۹
ارزشیابی	۱۰
تاریخچه ی ارزشیابی	۱۱
انواع ارزشیابی	۱۳
ارزشیابی آموزشی	۱۴
انواع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توجه به زمان اجرای آنها	۱۴
ارزشیابی ورودی (آغازین هدف)	۱۵
تفاوت پیش آزمون و سنجش آغازین	۱۵

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
ارزشیابی تشخیصی	۱۶
ارزشیابی تکوینی	۱۶
اهداف ارزشیابی پایانی.....	۱۸
تفاوت ارزشیابی تکوینی و ارزشیابی پایانی	۱۸
ارزشیابی توصیفی	۲۰
روشهای ارزشیابی توصیفی	۲۱
اهداف اساسی طرح ارزشیابی توصیفی	۲۳
راهبردهای تحقق اهداف طرح ارزشیابی توصیفی	۲۳
محور اول- تغییر تاکید ارزشیابی پایانی به ارزشیابی تکوینی	۲۳
محور دوم- تغییر مقایس فاصله ای (۲۰-۰) به مقیاس ترتیبی (در حد انتظار نزدیک به انتظار-نیازمند آramش بیشتر)	۲۴
محور سوم- تنوع بخشی به ابزارهای جمع آوری اطلاعات	۲۵
محور چهارم- تغییر در ساختار کارنامه	۲۸
محور پنجم- تغییر در مرجع تصمیم گیرنده در مورد ارتقاء دانش آموزان	۲۹
ابزارهای ارزشیابی توصیفی	۳۰
استانداردهای سنجش ارزشیابی توصیفی	۳۰
شیوه های بازخورد در ارزشیابی توصیفی	۳۱
نقاط قوت و پیامدهای مستقیم طرح ارزشیابی توصیفی	۳۲

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
انتظارات در زمینه ی توجه به حیطة های گوناگون رشد شخصیتی دانش آموز در	
ارزشیابی توصیفی.....	۳۲
کاستی ها و محدودیت های مشاهده شده طرح ارزشیابی توصیفی	۳۳
اهم دلایل موافقان طرح ارزشیابی	۳۳
پیشینه پژوهش	۳۴
سابقه پژوهش در ایران	۳۴
پژوهش در خارج از کشور	۵۳
فصل سوم: روش اجرای پژوهش	
مقدمه	۵۸
۱-۳ روش پژوهش	۵۸
۲-۳ جامعه آماری	۵۹
۳-۳ حجم نمونه و روش نمونه گیری	۵۹
۴-۳ ابزار نمونه گیری	۵۹
۵-۳ روایی پرسشنامه	۶۰
۶-۳ پایایی پرسشنامه	۶۱
۷-۳ روش جمع آوری داده ها	۶۳
۸-۳ روش تجزیه و تحلیل داده ها	۶۳

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها	
۶۴	مقدمه
۶۴	توصیف داده ها
۷۳	تحلیل داده ها
فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری	
۸۴	مقدمه
۹۷	نتیجه گیری
۹۸	پیشنهادهات
۹۹	محدودیت تحقیق
	منابع
	ضمائم

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

نمودار ۱-۴: نمودار توزیع فراوانی میزان تحصیلات شرکت کنندگان ۶۵

فصل اول

کلیات پژوهش

فصل دوم

ادبیات و پیشینه پژوهش

فصل سوم

روش اجرای پژوهش

فصل چهارم

تجزیه و تحلیل داده ها

فصل پنجم

بحث و نتیجه گیری

منابع

ضمانهم

مقدمه :

انسان موجودی آزاد و مختار آفریده شده است این آزادی و اختیار مقوم و اساس شخصیت هر انسانی است و به دلیل این آزادی و اختیار مسئولیت و تکلیف نیز دارد و بر اساس همین ویژگی است که انسان می تواند تربیت و دارای شخصیت اخلاقی شود اخلاقی شدن در واقع عالی ترین سطح تربیت است (کانت ، ترجمه شکوهی ۱۳۷۴) بر همین اساس است که مفاهیمی چون خودسازی ، خود بازنگری خود تنظیمی، خود ارزشیابی ، محاسبه نفس ، مراتب نفس و تزکیه در یک نظام تربیتی قابل توجه است . بدون چنین مبانی نمی توان از تربیت به معنی واقعی سخن گفت. انسان برای کمال با قدرت اراده و توانمندی اختیار و گزینش گری می تواند فرایند تحویل سامانه روانی خود را مدیریت نماید و همچنین وضعیت محیطی خود را تغییر دهد و حتی در مقابل آن مقاومت نماید (باقری ۱۳۷۰) .

اهمیت اختیار و آزادی انسان به حدی است که بر اساس آن می تواند استعداد های عالی خود را به فعالیت برساند (دفتر همکاری حوزه و دانشگاه ۱۳۷۴) . لذا جبر گرایی تربیتی و بار آوردن غیر استشعاری ، بی ارزش تلقی می شود .

تعلیم و تربیت با استبداد ، تحمیل اندیشه و عقاید، سلب فرصت اظهار نظر و نقد و پیروی توأم با تهدید سازگاری ندارد.

در عوض رشد خلاقیت ، تفویت مهارت جستجوگری و رشد قدرت انتقاد با روح تربیت سازگاری دارد که در این صورت باید فرد را دارای حق انتخاب بدانیم. در این دیدگاه ارزشیابی فرایندی بیرونی و تحمیلی نیست که با آثاری چون ترس، اضطراب، پیروی بی چون و چرا و رفتارهای غیر اخلاقی را همراه داشته باشد. بلکه فرایندی است که باید از بیرون به درون منتقل شود و در واقع توسط خود فرد انجام گیرد . آزادی فکر و اندیشه یکی از عوامل بروز خلاقیت ابتکارهاست .

تردیدی نیست که نظام ارزشیابی که محدودیتهای را در تفکر و اندیشه به وجود آورد، مانع بروز خلاقیتها خواهد شد.

فیلسوفان تربیتی و دانشمندان، انسان را موجودی یکپارچه و واحد می دانند که نیروهای متعددی دارد. پرورش آدمی به معنی رشد همه جانبه و متعادل ابعاد و جنبه های وجودی آدمی است. فیلسوفان تربیتی مانند افلاطون، ارسطو، کمینوس، پستالوزی، روسو و دیویی بر این توسعه همه جانبه تاکید می کنند.

آنچه در جریان تربیت امروزه شاهدیم، تربیتی یک جانبه و با تاکید بر بعد شناختی است و کمتر به ابعاد اجتماعی و عاطفی توجه و عنایت می شود. حتی در بعد شناختی هم لایه های عمیق توانایی های شناختی مورد نظر نیست. به گفته دیویی بیشتر کسب اطلاعات است تا کسب معرفت. این فرو کاستن حقیقت وجودی انسان به جنبه های خاص و ویژه به دیدگاه تربیتی ناقصی منجر می شود و اگر این فرو کاستن به عنوان یک رویکرد نظام آموزشی در تنظیم و تدوین هدفها و اصلها به کار گرفته شود، نتایج نامناسبی خواهد داشت و نظریه تربیتی ناقصی را تدوین خواهد کرد.

یک نظام ارزشیابی همه جانبه گرا باید به تمامی ابعاد توجه نماید. توجه افراطی به یک بعد و حتی محدود دیدن آن بعد نوعی کاهش گرایی است.

در عصر کنونی افراد به دانش و توانایی هایی تازه ای نیاز دارند. ولذا در بسیاری از نظامهای آموزشی روش سنجش پیشرفت تحصیلی در حال تغییر و دگرگونی است و نسل آینده در دنیایی خواهد کرد که به طرز تفکر پیچیده تری نیاز دارد تا خود را همواره با تحولات زمان همگام نماید. فراگیران نه تنها نیاز دارند مهارتهای اساسی و پایه را بیاموزند، بلکه باید قدرت تفکر انتقادی - خلاقیت - حل مسئله را یاد بگیرند. چنین تربیتی در گرو همگام ساختن اهداف، محتوا، روش و همچنین ارزشیابی با این تحولات است.

۱-۱) بیان مساله تحقیق :

شیوه ارزشیابی در نظام آموزش و پرورش از دیرباز مورد نقد و بررسی قرار داشته

است و بر این اساس اقدام به تغییر شیوه ارزشیابی از روش سنتی به روش توصیفی مورد تصویب قرار گرفت که بتدریج با شروع از پایه اول ابتدایی به پایه بعدی گسترش یابد. در این راستا با توجه به خوگرفتن معلمان و حتی والدین به روش سنتی و استنباط ناخود آگاه این نکته که موفقیت دانش آموز را در نمره ۲۰ می دانند مقاومت هایی در مسیر اجرایی شدن آن وجود داشته که خود موجب کاهش اقبال افراد ذینفع در این روش می گردد. با توجه به اینکه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به صدور گواهینامه و نمره دادن خلاصه نمی شود بلکه یکی از اهداف اصلی آن کمک به معلم در بهبود شیوه های آموزشی خود و رفع نواقص یادگیری دانش آموزان است، لذا بر اهمیت ارزشیابی افزوده می شود.

چنان که یکی از فعالیت های عمده آموزش معلمان، ارزشیابی پیشرفت تحصیلی است. بنابراین استفاده از آزمون ها و سایر ابزارها و فنون ارزشیابی پیشرفت تحصیلی از مهمترین فعالیتهای آموزشی معلمان قلمداد می شود. طبق نظریه های جدید معلم باید در سراسر دوره آموزشی، میزان یادگیری فراگیران ارزشیابی کند. این کار معلم کمک می کند تا از تمام نقاط قوت و ضعف فعالیتهای آموزشی خود آگاه شود. در دنیا و اغلب کشور های اروپایی و آمریکایی و در بعضی از کشورهای صنعتی آسیا، من جمله چین و ژاپن گزارش پیشرفت دانش آموز بصورت برآورد کیفی صورت گرفته و از نمره بصورت محض استفاده نشده است در صورتیکه ارزیابی درست صحیح و مناسب انجام نشود خسارتهای زیادی در بر خواهد داشت. در این راستا تا کنون پژوهشهایی نیز در کشور ما انجام گرفته است که نتایج متفاوت و بعضا متناقض داشته است.

فضل اله اکبر نژاد در ارزیابی نتایج تحقیق خود بر نقش موثر ارزشیابی توصیفی در یادگیری دانش آموزان، کاهش اضطراب امتحان، کاهش تکرار پایه و تجدیدی، حذف فرهنگ بیست گرایی، کاهش میزان ترک تحصیل و افزایش بهداشت روانی محیط یاد دهی و یادگیری تاکید کرده است.